

OD REDAKCJI

Prezentowany 22 numer „Zeszytów Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk” opatrzony został tytułem: *W kręgu badań regionalnych*. Nie jest to bynajmniej pierwszy tom czasopisma, w którym podjęto zagadnienia związane z regionalizmem, tematyka ta przewijała się w każdym z zeszytów. Na czym polega zatem niepowtarzalność akurat tego numeru? Zgodnie z zamierzeniem, tematem przewodnim był szeroko rozumiany regionalizm na terenie południowo-wschodniej Wielkopolski. Planowano, by w 22. zeszycie najstarszego periodyku naukowego KTPN znalazły się teksty ujmujące badania regionalne nie tylko z perspektywy różnych dyscyplin naukowych, ale i przedstawiające zjawisko w ujęciu interdyscyplinarnym. I właśnie to ostatnie spojrzenie staje się chyba najbardziej uprawnione, pozwala bowiem pokazać nie tylko teren, środowisko, działania ludzi a także – co szczególnie ważne – ich przeżycia i emocje. Należy zauważyć, iż właśnie pierwiastek afektywny jest najczęściej niedostrzegany przez badaczy zajmujących się teorią regionalizmu. A właśnie emocje związane z zakorzeniem na określonym terytorium (nazywanym coraz częściej małą ojczyzną) odgrywają ważną rolę w wychowaniu – dają poczucie swojskości, są źródłem powrotów i wspomnień. Zjawisko to uchwyciła w artykule prezentowanym jako pierwszy Ewa Szkudlarek, odnosząc się do twórczości i biografii Marii Dąbrowskiej. W tekście *Powroty do Russowa Marii Dąbrowskiej* przywołano wielokrotnie m.in. Russów i Kalisz zarówno z perspektywy pobytu, odwiedzin, jak i wspomnień pisarki. Spostrzeżenia o tyle istotne, że ukazują sposób, w jaki wydarzenia i miejsca z dzieciństwa i wczesnej młodości wpływają na obrazy przechowywane w ludzkiej pamięci.

Kolejne dwa artykuły prezentują wyniki badań związanych z historią kaliskiej prasy i drukarstwa. Agata Walczak-Niewiadomska analizując zawartość „Gazety Kaliskiej”, wskazała na potrzebę opracowania zestawienia zawierającego nazwiska pojawiające się w treści pisma. Rozwiązanie takie stanowiłoby wsparcie nie tylko dla historyków, ale i dla osób poszukujących informacji o swoich antenatach. Interesujące treści związane z dokumentami życia społecznego, prasą (m.in. jednodniówkami), wydawanymi w Kaliszu międzywojnia, przynosi tekst Ewy Andrysiak, opisujący działalność żydowskiego drukarza Jakuba Szczecińskiego. Osoby zainteresowane innymi źródłami dotyczącymi dziejów regionu, odsyłamy m.in. do ósmego numeru „Zeszytów KTPN”, opublikowanego w roku 2004.

Wprowadzeniem do prezentacji dokonań kulturalnych regionu jest tekst Magdaleny Piotrowskiej, ukazujący zaangażowanie społeczności międzywojennego Liskowa w przygotowaniu dwóch wystaw krajowych – w 1925 i 1937 roku. Obok walorów widowiskowych uwypuklono tu rolę działań kulturalnych opartych na pierwiastkach ludowych w prezentowaniu wzorcowej wsi powstałej z in-

spiracji ks. Wacława Blizińskiego. Także kolejne artykuły pokazują małą ojczyznę z perspektywy jednej miejscowości. Staraniem Agnieszki Słupianek-Winkowskiej ukazana została dekada działalności Gołuchowskiego Centrum Kultury „Zamek” – instytucji wspierającej działania regionalne na wielu polach, w tym: folkloru, działalności wydawniczej i edukacji. Niejako dopełnieniem obrazu Gołuchowa jest przywołanie przez Różę Pomiecińską działań artystów ukazujących piękno małej ojczyzny.

Walory tkwiące w regionalizmie wydobywać można także ze wspomnień, listów i pamiętników. Zasadność wykorzystania tego typu źródeł w nauczaniu przedstawiła Mariola Śmiecińska, opierając się na twórczości kaliszczanina Tadeusza Pniewskiego. Podsumowaniem działań związanych z edukacją regionalną w południowo-wschodniej Wielkopolsce może być artykuł Piotra Molendy. Autor przedstawiając przykłady różnorodnych działań, odnosi je także do zmian w polskim szkolnictwie ostatnich trzech dekad.

I wreszcie ostatnie teksty, z których pierwsze dwa łączy historyczno-socjologiczne ujęcie tematu. W opracowaniu Joanny Lubierskiej i Jakuba Wojtczaka przedstawiono na bazie materiału źródłowego przekrój społeczny osób pochowanych w kościele reformatów w Kaliszu (dzisiejsza parafia Św. Rodziny). W kolejnym artykule Sławomir Przygodzki zbadał i przedstawił meandry awansu społeczno-towarzyskiego kaliskiej burżuazji I poł. XIX w. Punktem wyjścia były dla autora dzieje pewnej kaliskiej garbarni. Tematykę związaną z Kaliszem zamyka artykuł Anny Tabaki, która porównała zbiory przedwojennego Muzeum Ziemi Kaliskiej z kolekcją powojenną. Autorka szacuje, że około 30% zbiorów udało się odzyskać. Łącznie z nabytkami stanowią dziś cenną kolekcję dokumentującą dziedzictwo Kalisza. Z innej perspektywy przedstawia natomiast Krzysztof Kupiński procesy historyczne zachodzące w regionie. Opierając się na źródłach Archiwum Państwowego w Koninie, autor analizuje realizację antykościelnej polityki państwa na szczeblu lokalnym, w pierwszych latach powojennych. Wspomniany tekst zamyka część, w której publikowane są artykuły.

Pozostałe materiały przedstawione w 22. „Zeszytach KTPN” podzielono według schematu obowiązującego w poprzednich numerach. Na uwagę zasługuje m.in. tekst Bogumiły Celer dotyczący projektu badawczego „Śladami Wilkomirskich”, czy wspomnienie Krzysztofa Rottermunda o Gustawie Fibigerze. Przypomniano także sesje organizowane przez KTPN w roku 2022 i odnotowano w dziale *Recenzje* dwie publikacje związane z regionem. Wspomnieniowy charakter, niekiedy bardzo osobisty, mają teksty prezentowane w dziale *Z żalobnej karty*. Zeszyt zamyka, podobnie jak w latach ubiegłych, informacja o działaniach KTPN. Znaleźć tu można także krótkie noty o Autorach tekstów prezentowanych w „Zeszytach”. Bez ich wytężonej pracy, wsparcia osób przygotowujących publikację do druku nie byłoby możliwe powstanie 22 „Zeszytu KTPN” *W kręgu badań regionalnych*.

Piotr Molenda